

The Impact of Great Power Geopolitical Rivalries on the Effectiveness of the UN Security Council in Counterterrorism: A Case Study of Afghanistan (2001-2021)

Farideh Mohammad Alipour^{*†}

Alipour Alireza Nabawi[‡]

Extended Abstract

۱. Introduction

The United Nations Security Council, as the principal organ responsible for maintaining international peace and security, has remained continuously engaged with Afghanistan since the fall of the Taliban regime in 2001. The adoption of Resolution 1373 (2001), followed by subsequent resolutions addressing international terrorism, sanctions, and the security situation in Afghanistan, established an extensive institutional framework for counterterrorism. Nevertheless, the continued presence of terrorist groups, the persistence of political and military instability, and the deterioration of the security situation by 2021 reveal a significant gap between the Council's institutional engagement and its concrete outcomes. This study asks: How did geopolitical rivalries among the major powers affect the effectiveness of the UN Security Council in combating terrorism in Afghanistan between 2001 and 2021? It hypothesizes that great-power geopolitical rivalries reduced the Council's effectiveness through their effects on three interconnected levels: decision-making, operational implementation, and institutional structure. The study addresses a gap in the existing literature by examining the mechanisms through which geopolitical competition was translated into institutional and operational ineffectiveness, based on the Council's official resolutions and meeting records.

۲. Theoretical Framework

The study employs Henry Kissinger's concept of "managerial realism" as its analytical framework. From this perspective, international institutions are not autonomous and neutral actors but arenas in which major powers negotiate, compete, and manage their national interests. Their effectiveness therefore depends substantially on the ability of major powers to manage their strategic rivalry and maintain a workable balance of power. When such rivalry cannot be effectively managed through diplomacy, international institutions may become arenas of conflict rather than mechanisms for collective problem-solving. Accordingly, Security Council effectiveness is assessed through three dimensions: the capacity to adopt clear and enforceable decisions, the effective implementation of those decisions, and the preservation of institutional impartiality, legitimacy, and coordination capacity.

۳. Methodology

This qualitative and functional study employs directed qualitative content analysis. The units of analysis consist of Security Council resolutions, official meeting records, and reports of the Secretary-General and sanctions-monitoring mechanisms concerning Afghanistan between 2001 and 2021. Five strategically significant resolutions—1373, 1386, 1822, 1988, and 2093—and three key meeting records were purposively selected because they represent major turning points in the Council's approach to Afghanistan. The analysis applies theoretically derived categories including selective legitimation, structured ambiguity, institutionalized rivalry, and structural deadlock.

۴. Results & Discussion

The findings confirm the hypothesis and reveal a progressive decline in Security Council effectiveness across three periods. During 2001–2008, US predominance shaped the Council's response through selective legitimation and structured ambiguity. Resolution 1373 provided broad legal authorization for counterterrorism measures, while Resolution 1386 reflected a compromise between the US security-oriented approach and the sovereignty-centered concerns of Russia and China. Although this compromise facilitated consensus, ambiguity

[†] Assistant Professor, Department of International Relations. Faculty of Law and Political Science. Kharazmi University, Tehran. Iran. (Corresponding Author)

Email: fm.alipour@khu.ac.ir

[‡] Ph.D. in International Relations, Department of International Relations. Kharazmi University. Tehran. Iran.

Email: alirezanabavi93@gmail.com

concerning the scope and geographical limits of the ISAF mandate contributed to divergent interpretations and operational difficulties. Resolution 1822 marked a transition toward institutionalized competition within monitoring mechanisms.

During 2009–2015, geopolitical rivalry became increasingly embedded in the Council's institutional and monitoring mechanisms. Resolution 1988 and the creation of a separate Taliban sanctions regime illustrate how competition moved from the broader Council chamber into specialized sanctions committees. Divergent interpretations of sanctions criteria, competing priorities, and disagreements over implementation weakened both operational effectiveness and institutional impartiality. The Council increasingly relied on ambiguous formulations that preserved formal consensus but limited its capacity to formulate and implement a coherent strategy.

The final period, 2016–2021, represents the culmination of this process in structural deadlock. The debate surrounding Resolution 2593 demonstrated profound divergence among the major powers regarding engagement with the Taliban, human rights, sovereignty, and the future political order of Afghanistan. The Council remained unable to translate its decisions into effective mechanisms of implementation. The failure to prevent the continued financing and arming of the Taliban, the persistence of terrorist networks, and the worsening security situation exposed the widening gap between Council decisions and realities on the ground. Overall, the three periods demonstrate a clear trajectory from gradual decline, through intensified institutional rivalry, to structural deadlock. The study identifies a chain of mechanisms—selective legitimization, structured ambiguity, institutionalized rivalry, and structural deadlock—through which geopolitical competition progressively undermined decision-making, implementation, and institutional legitimacy.

۵. Conclusions & Suggestions

The study concludes that the effectiveness of the Security Council in Afghanistan was not an independent institutional variable but was strongly conditioned by the capacity of major powers to manage their geopolitical rivalry. The Afghan case supports Kissinger's proposition that unmanaged great-power competition can transform international institutions from mechanisms of collective security into arenas of strategic contestation. The findings also suggest that institutional reform alone is unlikely to resolve such problems unless accompanied by mechanisms capable of managing major-power rivalry. Strengthening smaller-group multilateral cooperation among states with shared interests and political will may provide a complementary mechanism for reducing the adverse effects of great-power competition on collective security.

Keywords: United Nations Security Council, Great-Power Rivalry, Institutional Effectiveness, Counterterrorism, Afghanistan.

تأثیر رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم؛ مطالعه موردی افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۲۱)

۲۹

فریده محمدعلی پور^{۱*}

علی رضا نبوی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۵/۲۸

چکیده

شورای امنیت به‌عنوان رکن اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی پس از سقوط طالبان در سال ۲۰۰۱، افغانستان را به‌طور مستمر در دستور کار خود قرار داده است. با این حال، کارآمدی شورا در میدان‌های عینی همواره تحت تأثیر رقابت‌ها و تعارض منافع اعضای دائم قرار داشته است. افغانستان از ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱، عرصه‌ای برای تجلی این رقابت‌ها بوده است. پرسش اصلی این است که چگونه رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم در افغانستان در ۲۰۰۱-۲۰۲۱ تأثیر گذاشته‌اند؟ پژوهش حاضر در چارچوب «واقع‌گرایی مدیریتی» کیسینجر با تحلیل محتوای قطعنامه‌های اصلی و صورت‌جلسات مرتبط شورای امنیت، این فرضیه را به آزمون می‌گذارد که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ با تأثیرگذاری در سه سطح تصمیم‌سازی، عملیاتی و ساختاری بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم در افغانستان از ۲۰۰۱-۲۰۲۱ موجب کاهش آن شده‌اند. نتایج تحقیق با تأیید فرضیه نشان می‌دهند که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ از طرق مشروعیت‌بخشی گزینشی، ابهام‌سازی ساختاریافته و گرفتار شدن در بن‌بست ساختاری کارآمدی موجب شدند در سطح تصمیم‌سازی، امنیت‌محوری قدرت‌ها به صدور قطعنامه‌های فاقد ضمانت اجرای مؤثر منجر شود؛ در سطح عملیاتی، شکاف عمیق میان مصوبات شورا و واقعیت‌های میدانی، اجرای تصمیمات آن را با چالش مواجه کند و در سطح ساختاری، نقش شورا به‌عنوان نهاد ناظر بی‌طرف به چالش کشیده شود. این یافته‌ها از یک‌سو، بازتولید روابط قدرت در نهادهای بین‌المللی را تأیید می‌کند و از سوی دیگر، خطرات ناشی از ناکارآمدی نهادهای چندجانبه در مدیریت بحران‌های پیچیده امنیتی را آشکار می‌سازند.

واژگان کلیدی: شورای امنیت، رقابت‌های ژئوپلیتیک، کارآمدی نهادی، مبارزه با تروریسم، افغانستان.

۱. استادیار، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: fm_alipour@khu.ac.ir

۲. دکترای تخصصی، گروه روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Email: alirezananabi93@gmail.com

مقدمه

شورای امنیت رکن اصلی و تصمیم‌ساز سازمان ملل متحد در حیطه صلح و امنیت بین‌المللی است و اختیارات گسترده‌ای دارد. این اختیارات بر اساس منشور ملل متحد، شامل: تصویب قطعنامه‌های الزام‌آور، اعمال تحریم‌ها و مجوز استفاده از نیروی نظامی است که این نهاد را به قدرتمندترین رکن نظم جمعی در عرصه بین‌المللی تبدیل کرده است. بر این اساس، کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم، به‌عنوان یکی از مصادیق بارز تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی، آزمونی برای سنجش اثرگذاری نهادهای چندجانبه است. در افغانستان، شورای امنیت از سال ۲۰۰۱ با محوریت قطعنامه ۱۳۷۳، چارچوبی حقوقی و عملیاتی فراگیر برای مبارزه جهانی با تروریسم ایجاد کرد و با تشکیل کمیته ضدتروریسم، نظارت بر اجرای این قطعنامه را در دستور کار قرار داد. با این حال، مشاهدات میدانی در افغانستان در بازه ۲۰۰۱-۲۰۲۱ حاکی از پارادوکسی جدی است؛ علیرغم حضور مستمر شورا در پرونده افغانستان و تصویب قطعنامه‌های متعدد بعدی (۱۳۸۶، ۱۸۲۲، ۱۹۸۸ و ۲۵۹۳)، این شورا در ایجاد امنیت پایدار و مهار مؤثر تروریسم با چالش‌های جدی مواجه بوده است. هدف پژوهش حاضر، تبیین چگونگی تأثیر رقابت‌های ژئوپلیتیکی قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم در افغانستان در سال‌های یاد شده است. پژوهش حاضر با استفاده از چارچوب نظری واقع‌گرایی مدیریتی هنری کیسینجر بدین سؤال پاسخ می‌دهد که چگونه رقابت‌های ژئوپلیتیکی قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم در افغانستان در سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱ تأثیر گذاشته‌اند؟ در این راستا، فرضیه این است که رقابت‌های ژئوپلیتیکی قدرت‌های بزرگ با تأثیرگذاری در سه سطح تصمیم‌گیری، عملیاتی و ساختاری، بر کارآمدی شورای امنیت در مبارزه با تروریسم در افغانستان از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱ منجر به کاهش کارآمدی شورا شده است. با توجه به چارچوب نظری پژوهش، کارآمدی شورای امنیت در این پژوهش در سه بعد با شاخص‌های تحلیلی سنجیده می‌شود که شامل کارآمدی تصمیم‌گیری، کارآمدی عملیاتی و کارآمدی ساختاری است.

۱- پیشینه پژوهش

مطالعه کارکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد به‌ویژه پس از حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، موضوع پرننگی در پژوهش‌های روابط بین‌الملل بوده است. پژوهش‌های پیشین را می‌توان در سه دسته جای داد: نخست، مطالعات تحول کارکردی شورای امنیت پس از ۱۱ سپتامبر که بیشتر بر تغییر محتوای قطعنامه‌ها تمرکز دارند؛ دوم، مطالعات رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی در افغانستان که ابعاد ژئوپلیتیک بحران را تبیین می‌کنند اما به سازوکارهای نهادی شورا نمی‌پردازند؛ سوم، مطالعات نهادی درباره وتو، مشروعیت و سیاست قدرت در شورای امنیت که کلیت سیاسی بودن شورا را نشان می‌دهند؛ اما پیوند تحلیلی میان رقابت ژئوپلیتیک، کاهش کارآمدی عملیاتی را در سطح مکانیسمی دنبال می‌کنند.

مقاله «بررسی تطبیقی واکنش شورای امنیت سازمان ملل متحد به پدیده تروریسم قبل و بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱» (رنجکش و پورجواد، ۱۳۹۶) نشان می‌دهد که پس از ۱۱ سپتامبر، الگوی تصمیم‌گیری شورا به‌طور بنیادین دچار تغییر شده و به سمت به‌کارگیری رویکردهای مداخله‌گرایانه‌تر و تمرکز بر سازوکارهای اجرایی پیشگیرانه حرکت کرده است. با این حال، این مطالعات بیشتر بر تحول محتوایی قطعنامه‌ها متمرکز است و به رابطه میان رقابت قدرت‌های بزرگ و کاهش کارآمدی عملیاتی شورا در پرونده‌های مشخص، ازجمله افغانستان، نمی‌پردازد.

در مقاله «ژئوپلیتیک و جلوه‌های رقابت استراتژیک بین ایران و پاکستان در افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۲۱)» (طاهری، ۱۴۰۱)، نویسنده با ارائه تصویری از پویای ژئوپلیتیک دو بازیگر مهم منطقه‌ای نشان می‌دهد که چگونه رقابت این قدرت‌ها بر امنیت افغانستان و الگوی مداخله‌گری بازیگران بین‌المللی تأثیر می‌گذارد. این پژوهش به‌خوبی ابعاد منطقه‌ای مناقشه افغانستان را تبیین می‌کند؛ اما، به بررسی نقش شورای امنیت و تأثیر رقابت قدرت‌های بزرگ بر سازوکارهای تصمیم‌گیری و کارآمدی

نهادی شورا ورود نمی‌کند. در همین راستا، مقاله «تأثیر رقابت روسیه و امریکا بر امنیت افغانستان (۲۰۰۳ تا ۲۰۲۱)» (عاقلی، یوسف‌زی و تیشه‌یار، ۱۴۰۳) با تمرکز بر رقابت دو قدرت بزرگ در افغانستان، چگونگی تعارضات راهبردی واشنگتن و مسکو و در نتیجه بی‌ثباتی در ساختار امنیتی افغانستان را آشکار می‌کند. مقاله یاد شده پیوند میان رقابت ژئوپلیتیک و ناکامی سیاست‌های امنیتی قدرت‌ها را برجسته می‌کند؛ اما مانند آثار مشابه، تأثیر این رقابت بر سطح نهادی و عملیاتی شورای امنیت و سازوکارهای تصمیم‌گیری در این نهاد را به‌صورت نظام‌مند تحلیل نکرده است.

در مقاله «قدرت‌های نوظهور، اصلاح شورای امنیت سازمان ملل و شکست اجبار لفظی» (Binder, & Heupel, 2020) استدلال شده است که خواست قدرت‌های نوظهور برای بازسازی شورا با موانع ساختاری مواجه و رقابت قدرت‌های بزرگ به محدودیت‌های نهادی منجر شده است. این مطالعه بیشتر به سطح سیاست‌گذاری و فرآیندهای تقاضای تغییر تمرکز دارد و تأثیر این رقابت بر عملکرد عملیاتی شورا در موقعیت‌های خاص را تحلیل نکرده است. در مقاله «ریشه‌های سیاسی توانمندی شورای امنیت سازمان ملل در مشروعیت‌بخشی به استفاده از زور» (Voeten, 2003)، نویسنده نشان می‌دهد که شورا عمدتاً به ابزاری برای مشروعیت‌بخشی به منافع سیاسی قدرت‌های بزرگ تبدیل شده است. این اثر به‌رغم ارائه دیدگاه مفهومی ارزشمند، تحلیل عملی و مکانیسمی کاهش کارآمدی عملیاتی شورا در پاسخ به رقابت قدرت‌ها را ارائه نکرده است.

در کتاب «شورای امنیت سازمان ملل متحد، وتو و تحول در نحوه کاربرد آن» (موسی‌زاده و جمشیدی، ۱۳۹۳)، مؤلفان با ارائه تحلیل تاریخی-نهادی جامع نشان می‌دهند که چگونه ابزار وتو به یکی از مهم‌ترین سازوکارهای اعمال نفوذ قدرت‌های بزرگ در روند تصمیم‌گیری شورا تبدیل شده است. رفتار اعضای دائم شورا در استفاده از وتو، نه صرفاً بر اساس منطق حقوقی، بلکه به‌طور معناداری تحت تأثیر تغییرات قدرت بین‌المللی است. در کتاب «شورای امنیت سازمان ملل: از جنگ سرد تا قرن بیست‌ویکم» (Malone, 2004) و کتاب «پس از هرج‌ومرج: مشروعیت و قدرت در شورای امنیت سازمان ملل» (Hurd, 2007)، نویسندگان بر چالش‌های ناشی از جهانی‌شدن و ابزاری شدن شورا تمرکز کرده‌اند. این آثار استدلال می‌کنند که نهاد شورا، به ابزاری برای نهادینه کردن اهداف جهانی قدرت‌های بزرگ تبدیل شده است اما کارآمدی خود را در حل و فصل‌های بنیادی از دست داده است. در کتاب «شورای امنیت سازمان ملل و سیاست‌های قدرت بین‌المللی» (Cronin & Hurd, 2008)، تأکید شده است که شورا با وجود نقش قانونی خود، به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر منافع سیاسی اعضای دائم قرار گرفته است و این وضعیت کارآمدی شورا در تصمیم‌گیری‌های عملیاتی را محدود کرده است. این آثار ابعاد نهادی و حقوقی مسئله را روشن می‌کنند؛ اما، پیوند تحلیلی میان رقابت ژئوپلیتیک و کاهش کارآمدی نهادی شورا را در سطح عملیاتی دنبال نمی‌کنند. پژوهش حاضر در تلاش است تا با بهره‌گیری از چارچوب واقع‌گرایی مدیریتی کیسینجر، مکانیسم‌های عینی تبدیل رقابت ژئوپلیتیک به کاهش کارآمدی عملیاتی و ساختاری را در سطوح سه‌گانه شورا نشان دهد.

با وجود این آثار، پژوهشی که به‌طور هم‌زمان از چارچوب نظری مشخص، بر مطالعه مورد افغانستان، با اتکا به اسناد رسمی شورا و تفکیک سه سطح تصمیم‌سازی، عملیاتی و ساختاری اثر رقابت‌های ژئوپلیتیک بر کارآمدی شورا را بررسی کند، در ادبیات موجود خالی است. پژوهش حاضر درصدد پر کردن این شکاف است تا با تمرکز بر مطالعه موردی افغانستان و با اتکا به تحلیل محتوای قطعنامه‌ها و صورت‌جلسات رسمی شورای امنیت، مکانیسم‌های اثرگذاری رقابت قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورا را توضیح دهد.

۲- چارچوب نظری: واقع‌گرایی مدیریتی هنری کیسینجر

هنری کیسینجر با ترکیب نگاه تاریخی و عمل‌گرایی دیپلماتیک، چارچوب تحلیلی خاصی برای درک پویایی‌های نظام بین‌الملل ارائه می‌دهد. این رویکرد، نهادهای بین‌المللی را به‌عنوان متغیر میانجی در فرآیند مدیریت رقابت قدرت‌ها و نه صرفاً بازتابی از آن می‌بیند. واقع‌گرایی مدیریتی وی بر این فرض استوار است که در غیاب یک مرجع مرکزی در نظام بین‌الملل، ثبات و نظم نه از

طریق آرمان‌گرایی یا نهادهای بین‌المللی بلکه صرفاً از طریق مدیریت فعال رقابت قدرت‌های بزرگ و حفظ توازن قوا به‌دست می‌آید (Kissinger, 1969). در این الگو، نهادهای بین‌المللی - از جمله شورای امنیت - بی‌طرف نیستند، بلکه بستری برای رقابت، مذاکره و تنظیم منافع ملی قدرت‌های بزرگ هستند. کارآمدی این نهادها مستقیماً به توانایی قدرت‌های بزرگ در مدیریت رقابت خود وابسته است. کیسینجر تأکید می‌کند: «دولت‌ها به‌طور سنتی کسب قدرت بیشتر را به‌عنوان هدفی مهم برای تضمین آسیب‌ناپذیری سرزمینی دنبال کرده‌اند» (Kissinger, 1994: 80)؛ در هر حال، منافع ملی و ثبات بین‌المللی باید بر ملاحظات ایدئولوژیک و حقوق بشر اولویت داشته باشند. در این شرایط، دیپلماسی ابزاری حیاتی برای مذاکره و تفاهم - حتی با دشمنان - با هدف حفظ ثبات است. کیسینجر، با الهام از سنت دیپلماتیک اروپایی (مترینخ و کاسلری)، بر ترکیب قدرت و دیپلماسی تأکید می‌کند. دیپلماسی مؤثر باید بر مبنای درک واقعیت‌های قدرت و نه آرمان‌گرایی باشد.

واقع‌گرایی مدیریتی هنری کیسینجر نه یک نظریه فرموله شده به‌معنای دانشگاهی، بلکه رویکردی تحلیلی است که از آثار نظری و عملی او استخراج می‌شود. این رویکرد در سنت رئالیسم کلاسیک (مورگنتا) ریشه دارد اما از آن فاصله می‌گیرد. برخلاف رئالیسم ساختاری (والتر) که نهادها را صرفاً بازتاب توزیع قدرت می‌داند، کیسینجر نهادهای بین‌المللی را به‌عنوان متغیر میانجی در نظر می‌گیرد که می‌توانند رقابت قدرت‌ها را تنظیم یا تشدید کنند. همچنین برخلاف نهادگرایی لیبرال که نهادها را عاملی مستقل برای همکاری می‌داند، این رویکرد معتقد است کارآمدی نهادها تابع مستقیم توانایی قدرت‌های بزرگ در مدیریت رقابت‌های خود است.

چارچوب واقع‌گرایی مدیریتی بر چهار مؤلفه اصلی استوار است:

(الف) اولویت منافع ملی: دولت‌ها در نهادهای بین‌المللی اساساً منافع ملی خود را دنبال می‌کنند. کیسینجر تأکید می‌کند که دولت‌ها به‌طور سنتی کسب قدرت بیشتر را به‌عنوان هدفی مهم برای تضمین آسیب‌ناپذیری سرزمینی دنبال کرده‌اند (Kissinger, 1994: 80). در هر حال، منافع ملی و ثبات بین‌المللی باید بر ملاحظات ایدئولوژیک و حقوق بشر اولویت داشته باشند.

(ب) نهادها به‌مثابه عرصه رقابت: نهادهای بین‌المللی بی‌طرف نیستند؛ بستری برای رقابت، مذاکره و تنظیم منافع ملی قدرت‌های بزرگ‌اند. کارآمدی آن‌ها مستقیماً به توانایی این قدرت‌ها در مدیریت رقابت وابسته است.

(ج) توازن قوا به‌عنوان شرط ثبات: ثبات نظم بین‌المللی نه از طریق آرمان‌گرایی، بلکه از طریق مدیریت فعال رقابت قدرت‌های بزرگ و حفظ توازن قوا به‌دست می‌آید (Kissinger, 1969). کیسینجر با الهام از سنت دیپلماتیک اروپایی (مترینخ و کاسلری)، بر ترکیب قدرت و دیپلماسی تأکید می‌کند.

(د) دیپلماسی به‌عنوان ابزار مدیریت: دیپلماسی مؤثر باید بر مبنای درک واقعیت‌های قدرت و نه آرمان‌گرایی باشد. هنگامی که قدرت‌های بزرگ نتوانند از طریق دیپلماسی رقابت‌های خود را مدیریت کنند، نهادهای بین‌المللی به عرصه تعارض تبدیل می‌شوند.

این رویکرد از سه جهت برای تحلیل پرونده افغانستان مناسب‌تر از بدیل‌هاست: نخست، برخلاف رئالیسم ساختاری، نهادها را متغیر مستقل می‌گیرد و امکان تحلیل سازوکارهای درونی شورای امنیت را فراهم می‌کند. دوم، برخلاف نهادگرایی لیبرال، ناکارآمدی نهادی را نه استثناء بلکه پیامد منطقی رقابت مدیریت‌نشده می‌داند. سوم، مفاهیم عملیاتی آن (مشروعیت‌بخشی، گزینشی، ابهام ساختاریافته، رقابت نهادی و بن‌بست ساختاری) مستقیماً با الگوهای مشاهده شده در اسناد شورا قابل تطبیق‌اند.

۳- روش‌شناسی پژوهش

نوع پژوهش حاضر، کارکردی با روش کیفی است. واحد تحلیل، قطعه‌نامه‌های شورای امنیت، صورت‌جلسات رسمی و گزارش‌های دبیرکل و گروه نظارت تحریم‌ها است. جامعه آماری، مجموع اسناد رسمی شورای امنیت در پرونده افغانستان در بازه

زمانی ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱ و نمونه‌گیری، هدفمند و مبتنی بر اهمیت نهادی پنج قطعنامه شاخص (۱۳۷۳، ۱۳۸۶، ۱۸۲۲، ۱۹۸۸، ۲۵۹۳) و سه صورت‌جلسه کلیدی (S/PV.4443، S/PV.6557، S/PV.8848) است؛ زیرا هر یک نقطه عطفی در تحول رویکرد شورا نسبت به پرونده افغانستان به‌شمار می‌روند. روش تحلیل، تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار (Directed Content Analysis) است که در آن، مقوله‌های تحلیلی از پیش بر اساس چارچوب نظری واقع‌گرایی مدیریتی تعریف شدند و سپس شواهد متنی اسناد با این مقوله‌ها (مشروعیت‌بخشی گزینشی، ابهام ساختاریافته، رقابت نهادینه، بن‌بست ساختاری) تطبیق داده شدند.

شاخص‌های سنجش کارآمدی شورا عبارت‌اند از:

- کارآمدی تصمیم‌گیری: توان تصویب تصمیمات روشن، قاطع و دارای ضمانت اجرا؛
- کارآمدی عملیاتی: میزان انطباق اجرای مصوبات با اهداف اعلامی در میدان؛
- کارآمدی ساختاری: حفظ بی‌طرفی، مشروعیت و ظرفیت هماهنگ‌سازی نهادی.

برای حفظ اعتبار تحلیل، استنتاج‌ها مستقیماً از متن اسناد رسمی سازمان ملل استخراج شده و با ارجاع دقیق به بند و صفحه مستند شده‌اند. همچنین تفکیک روشن میان داده، تفسیر و نتیجه‌گیری در سراسر مقاله رعایت شده است.

۴- عملکرد شورا در سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۰۸؛ تأثیر هژمونی بر ساختار ابهام‌زا

پس از حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، افغانستان به کانون اصلی سیاست‌های امنیتی و ژئوپلیتیکی قدرت‌های بزرگ تبدیل شد. شورای امنیت در واکنش به این موضوع، قطعنامه‌های متعددی را در بازه ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸ تصویب کرد که ازجمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به قطعنامه‌های ۱۳۷۳ (۲۰۰۱)، ۱۳۸۶ (۲۰۰۱) و ۱۸۲۲ (۲۰۰۸) اشاره نمود. تحلیل محتوای این اسناد نشان می‌دهد که از همان ابتدا، روند تدوین و متن این قطعنامه‌ها در سطح تصمیم‌سازی، تحت تأثیر مستقیم رقابت‌های ژئوپلیتیک اعضای دائم شورای امنیت قرار داشته است. ایالات متحده با استفاده از موقعیت هژمونیک خود، شورای امنیت را به ابزاری برای مشروعیت‌بخشی بین‌المللی به مداخلات نظامی خود در افغانستان تبدیل کرده بود. قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) که بلافاصله پس از حملات ۱۱ سپتامبر صادر شد، با استناد به فصل هفتم منشور، تروریسم را «تهدیدی برای صلح و امنیت بین‌المللی» اعلام کرد و مبنای حقوقی گسترده‌ای برای اقدامات ضدتروریستی آمریکا فراهم کرد. این نوع مشروعیت‌بخشی بین‌المللی به مداخلات یک ابرقدرت، طبق دیدگاه واقع‌گرایی مدیریتی، کارآمدی نهادی شورا را در سطح ساختاری به‌عنوان ناظری بی‌طرف تضعیف کرد و بنیان‌های هنجاری نظم جمعی را تحت تأثیر منافع هژمونیک قرار داد. این دوره با هژمونی آمریکا و ایجاد «ابهام ساختاریافته» در قطعنامه‌ها مشخص می‌شود.

۴-۱- مصالحه متناقض و ایجاد شکاف در کارآمدی عملیاتی

براساس رویکرد نظری کیسینجر، قطعنامه ۱۳۸۶ با تأسیس نیروی بین‌المللی کمک به امنیت (آیساف)، نمونه‌ای از مدیریت رقابت از طریق دیپلماسی و توازن قدرت است. تحلیل این قطعنامه نشان می‌دهد، متن آن به‌طرز هوشمندانه‌ای، نتیجه مصالحه بین دیدگاه‌های متعارض است. رویکرد امنیت محوری به رهبری ایالات متحده، با استناد صریح به فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد در بند اول قطعنامه، خواستار ایجاد مأموریتی قوی و الزام‌آور تحت عنوان «تأمین محیط امن در کابل و مناطق اطراف آن» شد. این رویکرد، تهدید تروریسم را فراملی و فوری و نیازمند پاسخ قاطع جمعی دانست. در مقدمه آن، دیدگاه حاکمیت‌محور روسیه و چین به صراحت به «درخواست مقامات موقت افغانستان» برای استقرار آیساف اشاره کرد. این کاربرد زبانی بر اصل رضایت دولت میزبان و حفظ حاکمیت ملی تأکید داشت و در واقع به‌عنوان مکانیسمی عمل می‌کرد و عاملی بازدارنده در برابر تفسیر گسترده از مأموریت عمل می‌نمود. از یک طرف، به واشنگتن ابزار قانونی لازم برای پیشبرد اهداف امنیتی خود می‌داد و از طرف دیگر، با تضمین به رسمیت شناختن اصل حاکمیت، مانع از اعمال وتو توسط مسکو و پکن می‌شد و در واقع، ابهام ساختاری را در قلب مأموریت قرار می‌داد.

این ابهام باعث ایجاد تفسیرهای متناقض و مشکلات اجرایی در سطح عملیاتی شد. به عنوان مثال، ابهام در تعریف دقیق «منطقه امن» و محدوده جغرافیایی مأموریت ایساف در عمل منجر به تفاوت در «قوانین تعامل» بین واحدهای ملی مختلف و بی تمایلی برخی از آنها برای شرکت در عملیات ضدتروریسم در خارج از کابل شد. همان طور که در گزارش دبیر کل (S/2003/1212) آمده است، بخش های بزرگی از جنوب و جنوب شرقی کشور عملاً برای جامعه بین المللی غیرقابل دسترسی بودند و حتی هیچ نماینده دولت مرکزی وجود نداشت (بند ۷)، بدین ترتیب گسترش مأموریت ایساف به این مناطق با محدودیت های عملی مواجه شد (بند ۲۸). این شکاف عملیاتی ناشی از ابهام متنی، وحدت فرماندهی را تضعیف کرد و به طالبان اجازه داد تا در مناطقی خارج از محدوده عملیات نیروهای با تفسیر محدود، پناهگاه های امن ایجاد کنند.

۴-۲- غلبه منافع ژئوپلیتیک قدرت های بزرگ و بازتاب آن در رویکرد حاکمیت محور

موضع «حاکمیت محور» روسیه و چین در شورای امنیت، ریشه در محاسبات ژئوپلیتیک عمیق دارد که مستقیماً با اصل اولویت منافع ملی در واقع گرایی مدیریتی همسو است. برای مسکو، افغانستان صرفاً میدان مبارزه با تروریسم نبود بلکه حیاط خلوت استراتژیک آن محسوب می شد. این نگرانی بر سه پایه استوار بود: (۱) یادآوری خاطره تاریخی تجربه اشغال افغانستان در دهه ۱۹۸۰ و خروج پرهزینه از آن به روسیه آموخته بود که این کشور می تواند به کمپنگاه تهدیدات امنیتی برای قلمرو پیشین شوروی تبدیل شود؛ مسکو همواره نگران تسری ناامنی از افغانستان به آسیای مرکزی- منطقه نفوذ سنتی آن- بوده است. (۲) نفوذ رقیب ژئوپلیتیک به منطقه و تهدید برای موقعیت استراتژیک روسیه در آسیای مرکزی و از این رو در شورای امنیت بر محدود کردن دامنه این حضور تأکید می ورزید. (۳) مسکو نگران بود که مداخله قاطع آمریکا تحت فصل هفتم، سابقه ای خطرناک برای مداخلات مشابه در سایر بحران ها از جمله در مناطق تحت نفوذ روسیه ایجاد کند. این نگرانی های ژئوپلیتیک، با دغدغه های امنیتی چین در مورد ثبات مرزهای غربی خود و پروژه کلیدی «کمربند و جاده» نیز همسو بود؛ همان طور که اولویت اصلی پکن در افغانستان، حفاظت از سرمایه گذاری های عظیم آن در کریدور اقتصادی چین- پاکستان و جلوگیری از تسری افراط گرایی به منطقه سین کیانگ بود. همین همسویی استراتژیک، این دو قدرت را در پیشبرد رویکرد حاکمیت محور در شورای امنیت به متحدانی طبیعی تبدیل کرد که در مواضع مشترک آنها در قبال قطعنامه های مختلف از جمله قطعنامه ۱۳۸۶ (۲۰۰۱) و ۱۹۸۸ (۲۰۱۱) مشهود بود.

بازتاب عینی دیدگاه روسیه و چین در مواضع نمایندگان آنها در صورت جلسه ۴۴۴۳ آشکار شد. تأکید بر «احترام به حاکمیت افغانستان»، دفاع از اصل راهبردی آنها در سیاست خارجی بود؛ بنابراین، رویکرد به ظاهر حقوقی «حاکمیت محوری»، در حقیقت جلوه ای از یک بازی بزرگ ژئوپلیتیک بود که ریشه در منافع ملی این دو قدرت داشت. این یافته ها، استدلال واقع گرایانه نویسندگانی چون مالون (Malone, 2004) و هرد (Hurd, 2019) را تأیید می کند که شورای امنیت را بیش از آن که نهادی بی طرف بدانند، بستری برای پیشبرد منافع ملی قدرت های بزرگ می دانند. همان طور که هرد خاطر نشان می سازد، شورای امنیت اغلب صحنه ای برای رقابت و مذاکره بر سر منافع ملی و نه یک نهاد ناظر بی طرف است (Hurd, 2019).

تقابل رویکرد امنیت محور ایالات متحده آمریکا و متحدان با رویکرد حاکمیت محور روسیه و چین در صورت جلسات شورا به وضوح مشهود است. برای مثال، بر اساس صورت جلسه ۴۴۴۳ نماینده روسیه در مذاکرات، ضمن تأکید بر «احترام کامل به حاکمیت و تمامیت ارضی افغانستان»، خواستار محدود شدن مأموریت ایساف شد. در مقابل، نماینده ایالات متحده، با برجسته کردن «تهدید فراملی تروریسم»، بر ضرورت مأموریتی گسترده تر تأکید داشت. این شواهد عینی از اسناد، چگونگی تأثیر مستقیم رقابت ژئوپلیتیک بر محتوای تصمیمات شورا را نشان می دهد (S/PV.4443).

۴-۳- گذار به رقابت نهادینه و نقش قطعنامه ۱۸۲۲ (۲۰۰۸)

با تصویب قطعنامه ۱۸۲۲ در سال ۲۰۰۸، عرصه رقابت ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ وارد فاز جدیدی شد. این تحول نشان‌دهنده تغییر در استراتژی مدیریت رقابت از سطح کلان به نهادهای نظارتی بود:

- انتقال رقابت از متن قطعنامه‌ها به درون نهادهای نظارتی؛

- فعال‌تر شدن نقش روسیه و چین در کمیته ۱۲۶۷؛

- عادی‌سازی رقابت ژئوپلیتیک در سازوکارهای شورا.

در نتیجه، مکانیسم مسلط در این مرحله، مشروعیت‌بخشی یک‌جانبه به اقدامات یک ابرقدرت بود. شورای امنیت، با وجود حفظ ظاهر چندجانبه‌گرایی، عملاً کارآمدی خود را به‌عنوان «ناظر بی‌طرف» از دست داد. داده‌های موجود حاکی از آن است که شورا در این دوره به سمت تثبیت نظم هژمونیک واشنگتن متمایل و به ابزاری در خدمت تثبیت نظم هژمونیک واشنگتن تبدیل شد. این تحلیل نشان می‌دهد که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ در چارچوب رویکرد نظری کیسینجر، کارآمدی شورای امنیت را در دوره نخست به‌طور نظام‌مند کاهش داده است. این امر، بنیان‌های هنجاری نهاد را تضعیف و کارآمدی عملیاتی آن را در دستیابی به راه‌حل پایدار برای افغانستان را به‌شدت محدود کرد.

جدول ۱. تحلیل قطعنامه‌های دوره نخست

قطعنامه	رویکرد مسلط	نقش آمریکا	نقش روسیه / چین	تأثیر بر کارآمدی
۱۳۷۳	امنیت محور	تقویت هژمونی خود	پذیرش محدود	کاهش بی‌طرفی نهادی
۱۳۸۶	ترکیبی	پیشبرد اهداف امنیتی	حفظ حاکمیت ملی	ایجاد ابهام ساختاری
۱۸۲۲	امنیت محور	گسترش نظارت	مهار از طریق نهادها	تشدید رقابت نهادی

منبع: نویسندگان

این تحلیل نشان می‌دهد که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ از سه مسیر: (۱) سطح تصمیم‌سازی (ابهام در متون)؛ (۲) سطح عملیاتی (مشکلات اجرایی)؛ و (۳) سطح ساختاری (تضعیف بی‌طرفی) کارآمدی شورای امنیت را در دوره نخست به‌طور نظام‌مند کاهش داده است. این تحلیل به‌وضوح نشان می‌دهد که چگونه مکانیسم‌های پیش‌بینی‌شده در واقع‌گرایی مدیریتی کیسینجر قادر به درک مشروعیت‌سازی انتخابی، ابهام ساختاریافته، رقابت نهادی و در عمل کاهش کارآمدی شورای امنیت در افغانستان است.

۵- عملکرد شورا در سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۱۵: نهادینه شدن رقابت و تضعیف کارآمدی ساختاری

از منظر واقع‌گرایی مدیریتی هنری کیسینجر، شکست در مدیریت رقابت‌های راهبردی به تضعیف کارآمدی نهادهای بین‌المللی منجر می‌شود. با ادامه جنگ در افغانستان و افزایش هزینه‌های نظامی و انسانی، شکاف ژئوپلیتیک میان قدرت‌های بزرگ در شورا عمیق‌تر شد و گذار از هژمونی به چندقطبی را شتاب بخشید. در این چارچوب تحلیلی، مبارزه با تروریسم که روزی نماد همکاری بین‌المللی بود، به‌وضوح به عرصه‌ای برای تقابل قدرت‌های بزرگ تبدیل شد. بررسی اسناد شورا نشان می‌دهد چگونه دو رویکرد «امنیت‌محور» و «حاکمیت‌محور» در بستر این رقابت مدیریت نشده، تقابلی آشکارتر یافتند و با انتقال این رقابت به سازوکارهای نظارتی، کارآمدی شورا را در سطوح ساختاری و اجرایی هدف قرار دادند.

۵-۱- قطعنامه ۱۹۸۸: انتقال رقابت به سازوکارهای نظارتی شورا

تصویب قطعنامه ۱۹۸۸ (۲۰۱۱) و ایجاد رژیم تحریمی جداگانه برای طالبان، نقطه عطفی بود که رقابت ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ را به نهادهای نظارتی شورا منتقل کرد و به ظهور «رقابت نهادینه» منجر شد. قدرت‌های بزرگ، به‌جای وتو

در صحن شورا، کمیته ۱۲۶۷ و متعاقباً کمیته ۱۹۸۸ را به ابزاری برای چانه‌زنی و پیشبرد منافع ملی تبدیل کردند. پیامد ساختاری این امر، مخدوش شدن بی‌طرفی نهادی شورا بود؛ زیرا، لیست‌گذاری و حذف نام‌ها دیگر بر پایه معیارهای صرفاً ضدتروریستی نبود، بلکه تابعی از اهرم فشار سیاسی چین و روسیه برای محدود کردن دامنه نفوذ غرب در آسیای مرکزی بود. جدول زیر نشان‌دهنده تغییر در موازنه قوا و ظهور الگوی چندقطبی در مدیریت رقابت بود:

جدول ۲. منافع ژئوپلیتیک قدرت‌های اصلی

قدرت جهانی	منافع ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ	بازتاب در قطعنامه
آمریکا	حفظ ابتکار عمل در تعریف تهدیدات امنیتی	تأکید بر مبارزه با تهدیدات ناشی از طالبان در مقدمه
روسیه	ایجاد اهرم فشار بر روند سیاسی افغانستان	تأکید بر حاکمیت و تمامیت ارضی افغانستان در بند ۱
چین	مهار گسترش نفوذ غرب در آسیای مرکزی	پشتیبانی از مکانیسم‌های محدودکننده دامنه تحریم‌ها

منبع: نویسندگان

۵-۲- قطعنامه ۱۹۸۸ (۲۰۱۱): تبلور تقابل رویکردی

قطعنامه ۱۹۸۸ در ژوئن ۲۰۱۱ رژیم تحریمی جداگانه‌ای را برای طالبان ایجاد کرد و نقطه عطفی در روند چندقطبی شدن شورا بود. این تقابل نشان‌دهنده عمیق‌تر شدن شکاف در مدیریت رقابت بین قدرت‌ها بود. قطعنامه با اجماع ظاهری ۱۵ رأی موافق تصویب شد؛ اما، متن صورت‌جلسه نشان می‌دهد که شکاف‌های بنیادین در دیدگاه اعضای دائم شورا همچنان وجود داشت (S/PV.6557). دیدگاه حاکمیت‌محور روسیه و چین در بند یک قطعنامه و با تأکید صریح بر «تعهد به حاکمیت، تمامیت ارضی و استقلال سیاسی افغانستان» متجلی شد. این تأکید، خواست آنان برای محدود کردن دامنه مداخلات بین‌المللی و محوریت بخشیدن به دولت ملی را نشان می‌داد. در مقابل، دیدگاه امنیت‌محور به رهبری ایالات متحده، در مقدمه قطعنامه با اشاره به «تعهد به مبارزه با تهدیدات ناشی از طالبان» و در بندهای عملیاتی (مانند بند ۲ که فهرست جداگانه افراد و نهادهای مرتبط با طالبان را ایجاد کرد) بازتاب یافت. این رویکرد، اولویت دادن به اقدام قاطع و فراملی علیه تهدیدات امنیتی را نشان می‌داد.

این تقابل در بیانیه‌های نمایندگان در جلسه شورا نیز به وضوح قابل مشاهده است. نماینده روسیه با تأکید بر «اهمیت رعایت رویکرد فردی در فرآیند حذف نام افراد از لیست تحریم‌ها» نگرانی خود از تحریم‌های جمعی و تلاش برای حفظ فضای مانور دیپلماتیک را نشان داد. این موضوع بخشی از رویکرد حاکمیت‌محور است؛ در مقابل، نماینده ایالات متحده با استقبال از ایجاد رژیم تحریمی جدید علیه افراط‌گرایان خشونت‌طلب در افغانستان، تأکید کرد که مبارزه امنیتی نباید به تعویق بیفتد که بازتاب رویکرد امنیت‌محور و اولویت دادن به اقدام قاطع فراملی است (S/PV.6557).

تحلیل محتوای قطعنامه ۱۹۸۸ نشان می‌دهد در سطح تصمیم‌سازی، ایجاد «فهرست جداگانه افراد و نهادهای مرتبط با طالبان» (بند ۲)، تأکید هم‌زمان بر «حاکمیت افغانستان» و «مبارزه با تهدیدات امنیتی» و در سطح ساختاری، تبدیل کمیته تحریم‌ها به عرصه رقابت قدرت‌ها، استفاده از مکانیسم‌های نظارتی به عنوان ابزار فشار سیاسی رخ داده‌اند. این تحول مطابق با پیش‌بینی کیسینجر درباره نهادینه شدن رقابت در سازوکارهای بین‌المللی است.

۵-۳- مکانیسم کاهش کارآمدی: شکست در اجرای تحریم‌ها به دلیل منافع ملی

رقابت در کمیته‌ها، منجر به عدم شفافیت در معیارهای «افراط‌گرایی خشونت‌طلب» شد. این ابهام نظام‌مند در اجرا به «اختلاف در اولویت‌بندی تحریم‌ها» منجر شد و تضعیف اثر بازدارندگی تحریم‌ها را به همراه داشت. مکانیسم‌های کاهش

کارآمدی در این دوره عبارت‌اند از: ابهام ساختاریافته در تعاریف، عدم شفافیت در معیارهای «افراط‌گرایی خشونت‌طلب» و تفاسیر متعارض از دامنه تحریم‌ها.

اختلاف در اولویت‌بندی اهداف تحریمی و رقابت بر سر نظارت بر اجرای قطعنامه، به تضاد در اجرا منجر شد و با تبدیل نهادهای نظارتی به ابزار پیشبرد منافع ملی، بی‌طرفی نهادی تضعیف شد و اعتماد بین‌المللی به شورای امنیت کاهش یافت. این پیامدها با تز اصلی کیسینجر درباره وابستگی کارآمدی نهادها به مدیریت رقابت قدرت‌ها همسو است.

۵-۴- فراگیری تقابل و پیامد آن: ابهام نظام‌مند

هنری کیسینجر در واقع‌گرایی مدیریتی خود هشدار می‌دهد که رقابت‌های مدیریت نشده، ثبات نظام بین‌الملل را تهدید می‌کند؛ تهدیدی که در این دوره، عینیت یافت. تحلیل اسناد این دوره نشان می‌دهد که تقابل دو رویکرد «امنیت‌محور» و «حاکمیت‌محور» به اوج خود رسیده بود. این شکاف که در سطح واژگانی و استدلالی کاملاً مشهود بود، بازتابی از تعمیق رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ در سطوح مختلف به‌شمار می‌رفت. مکانیسم غالب برای مدیریت این تقابل و حفظ ظاهر اجماع، تولید عمدی ابهام در متون مصوب بود. قطعنامه‌هایی مانند ۱۹۸۸ (و همچنین قطعنامه‌های تمدیدی مأموریت یوناما) با گنجاندن هم‌زمان مفاد متضاد، به اسنادی «چندوجهی» تبدیل شدند که هرکدام از قدرت‌ها می‌توانستند بر اساس منافع خود آن را تفسیر کنند. این ابهام نظام‌مند از بن‌بست فوری جلوگیری می‌کرد اما در عمل به تحلیل کارکرد عملی شورا و فلج کردن توانایی آن در تعریف و اجرای راهبردی منسجم و کارآمد در افغانستان انجامید.

جدول ۳. تحلیل دوره دوم

قطعنامه	سطح تأثیر	نقش آمریکا	نقش روسیه/چین	تأثیر بر کارآمدی
۱۹۸۸	تصمیم‌سازی/ساختاری	تعریف تهدیدات امنیتی	ایجاد اهرم فشار سیاسی	ابهام در تعریف تحریم‌شوندگان
تمدید یوناما	عملیاتی/ساختاری	گسترش نظارت امنیتی	محدودسازی دامنه مأموریت	تضاد در اولویت‌های اجرایی

منبع: نویسندگان

این تحلیل نشان می‌دهد که رقابت ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ در این دوره مطابق الگوی کیسینجر:

- از تقابل مستقیم به رقابت نهادی تبدیل شد؛

- نهادهای نظارتی شورا را به ابزار پیشبرد منافع ملی بدل کرد؛

- از طریق «ابهام نظام‌مند» کارآمدی عملیاتی شورا را به شدت کاهش داد.

۶- عملکرد شورا در سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۲۱: شکست مدیریت رقابت

از منظر واقع‌گرایی مدیریتی هنری کیسینجر، می‌توان تحلیل کرد که ظهور داعش خراسان و آغاز روند گفت‌وگوهای صلح با طالبان، نقطه اوج بن‌بست راهبردی منافع قدرت‌های بزرگ در شورای امنیت است. این دوره، نمونه کلاسیک «شکست در مدیریت رقابت» است که کارآمدی نهادی را به بن‌بستی ساختاری می‌رساند و فروپاشی کامل موازنه قوا را نمایش می‌دهد. بررسی مذاکرات قطعنامه ۲۵۹۳ (۲۰۲۱) و صورت‌جلسه مرتبط با آن (S/PV.8848)، به‌وضوح گویای این واگرایی نهایی است. تحلیل این اسناد، سه موضع کاملاً متمایز و غیرقابل جمع را نشان می‌دهد: روسیه با درک پیشینه تاریخی خود در افغانستان، آشکارا از «ضرورت تعامل عملی با طالبان به‌عنوان واقعیتی سیاسی» دفاع می‌کرد و بر یافتن راه‌حل سیاسی بر مبنای توازن قوای جدید در زمین تأکید داشت. این موضع در بیانیه نماینده این کشور در سند S/PV.8848 منعکس شده است. ایالات متحده، تحت تأثیر افکار عمومی و ارزش‌های هنجاری اعلامی بر «لزوم پایبندی به معیارهای حقوق بشر، به‌ویژه حقوق زنان و اقلیت‌ها» به‌عنوان شرطی غیرقابل‌گذشت تأکید می‌ورزید. این موضع، هرگونه مشروعیت‌بخشی سریع به طالبان

را با مانع مواجه می‌ساخت. چین نیز با محور قرار دادن اصل سنتی «عدم‌مداخله در امور داخلی»، بر «احترام به انتخاب مستقل مردم افغانستان» پافشاری می‌کرد. این رویکرد، در عمل از موضع روسیه در جهت محدود کردن نفوذ غرب حمایت می‌کرد.

جدول ۴. قطعنامه ۲۵۹۳

سال	رویکرد مسلط	شاخص ۱: تصمیم قاطع	شاخص ۲: اجرا	شاخص ۳: نتایج ملموس	نقش قدرت‌ها
۲۰۲۱	واگرایی کامل و بن‌بست نهادی	ناکام	ناقص	ناموفق	آمریکا/ روسیه/ چین

منبع: نویسندگان

۶-۱- بن‌بست تعامل قدرت‌های بزرگ و تنزل نقش نهادی

در این دوره، وضعیت مسلط، «بن‌بست تعامل» و «فقدان اراده جمعی» بود. همان‌گونه که کیسینجر هشدار داد هنگامی که قدرت‌های بزرگ نتوانند بر سر مفاهیم بنیادین نظم توافق کنند، نهادهای بین‌المللی کارآمدی خود را از دست می‌دهند. در نتیجه این واگرایی، شورای امنیت به‌طور محسوسی از جایگاه تصمیم‌گیرنده به نهادی منفعل و ناظر بر بحران تنزل یافت. این تغییر نقش، تأثیرات عینی و ملموسی بر کارآمدی عملیاتی شورا گذاشت که در قطعنامه ۲۵۹۳ (۲۰۲۱) متجلی شد. این قطعنامه عمدتاً بر «جلوگیری از تبدیل شدن افغانستان به پناهگاه تروریسم» متمرکز بود؛ با این حال، این سند فاقد هرگونه سازوکار اجرایی یا ضمانت عملی نوآورانه برای تحقق این هدف بود. این قطعنامه به فهرستی از آرزوهایی تقلیل یافت که هیچ راهبرد عملیاتی، نظارتی یا پاسخگویی برای تضمین اجرای آن پیش‌بینی نشده بود.

۶-۲- تأثیرات عینی رقابت‌ها بر کارآمدی شورا

تحلیل روند تصمیم‌گیری در شورای امنیت طی سه دوره نشان می‌دهد که رقابت‌های ژئوپلیتیک به‌تدریج این نهاد بین‌المللی را از کارویژه اصلی خود دور ساخته است. تأثیر عینی این رقابت‌ها بر کارآمدی شورا در این موارد خلاصه می‌شود:

۱. تولید ابهام نظام‌مند در متون قطعنامه‌ها که اجرای مؤثر آن‌ها را غیرممکن می‌ساخت.
۲. تنزل از قطعنامه‌های دارای ضمانت اجرا (فصل هفتم) به بیانیه‌های توصیه‌ای و غیر الزام‌آور.
۳. فلج شدن توانایی شورا در ارائه راهبردی منسجم، پیشگیرانه یا واکنشی در برابر تحولات سریع میدانی (مانند سقوط سریع کابل در اوت ۲۰۲۱).

۴. کاهش شدید اقتدار و اعتبار نهادی شورای امنیت به‌عنوان رکن اصلی حفظ صلح و امنیت بین‌المللی.

برای سنجش عینی کارآمدی عملیاتی شورای امنیت از چارچوب سه متغیر زیر استفاده می‌شود: (۱) توانایی در اتخاذ تصمیمات قاطع و الزام‌آور، (۲) اجرای مؤثر قطعنامه‌ها در میدان عمل و (۳) دستیابی به نتایج ملموس در تحقق اهداف امنیتی. شواهد مستخرج از گزارش رسمی کمیته نظارت بر تحریم‌ها (S/2020/415) نشان می‌دهد که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ، هر سه این شاخص‌ها را به‌طور سامانمند تضعیف کرده است.

متغیر یک، ناتوانی در اتخاذ تصمیمات قاطع و الزام‌آور مصداق عینی: شورای امنیت در اتخاذ ابتدایی‌ترین تصمیمات عملیاتی برای تسهیل فرآیند صلح نیز ناتوان بود. برای امکان سفر مذاکره‌کنندگان طالبان، شورا به‌جای توافق بر صدور مجوزی یک ساله، مجبور به تمدید مکرر معافیت مسافرتی ۹۰ روزه شد که تنها تا ۲۹ ژوئن ۲۰۲۰ اعتبار داشت. در سند S/2020/415 آمده است «کمیته شورای امنیت... معافیت ۹۰ روزه مسافرتی برای ۱۱ عضو طالبان را در ۳۱ مارس ۲۰۲۰ تأیید کرد... این معافیت تا ۲۹ ژوئن ۲۰۲۰ اعتبار داشت.» (بندهای ۹۱ و ۹۲). این ناتوانی در اخذ تصمیمی راهبردی و بادوام، نشان‌دهنده تأثیر مستقیم اختلافات ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر کوچک‌ترین و ضروری‌ترین فرآیندهای شورا است. تصمیم‌گیری به‌ایزاری برای چانه‌زنی سیاسی تبدیل شده و کارآمدی فرآیندی شورا را خنثی کرده است.

متغیر ۲، شکست در اجرای مؤثر قطعنامه‌ها در میدان عمل مصداق عینی: شورا در اجرای دو رکن اصلی قطعنامه‌های تحریمی خود یعنی تحریم مالی و تسلیحاتی با شکست کامل مواجه شد. در خصوص تحریم مالی، علیرغم قطعنامه‌ها، درآمد سالانه طالبان بین ۳۰۰ میلیون تا بیش از ۱/۵ میلیارد دلار برآورد شد. از حیث تحریم تسلیحاتی، سلاح، مهمات و مواد منفجره به‌طور مداوم از طریق همسایگان به افغانستان قاچاق می‌شد. در سند S/2020/415، «تخمین‌های دول عضو... از کل درآمدهای ترکیبی سالانه طالبان بین ۳۰۰ میلیون تا بیش از ۱/۵ میلیارد دلار در سال است.» (بند ۴۵). مقامات افغان به گروه نظارت اطلاعاتی در مورد ورود سلاح، مهمات و مواد منفجره به افغانستان از طریق دولت‌های عضو در منطقه ارائه کردند و مقداری نترات آمونیوم نیز علیرغم ممنوعیت توسط مقامات افغان مصادره می‌شد (بند ۹۷).

این شکست دوگانه، شکاف عمیق بین مصوبات شورا و واقعیت میدانی را عیان می‌سازد. ریشه این شکست را باید در تداوم رقابت ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ حتی در مرحله اجرا جستجو کرد، ابهام در معیارهای فهرست‌گذاری و تفکیک طالبان از دیگر گروه‌های تروریستی که در قطعنامه ۱۹۸۸ به‌صورت روشن مشخص نشده بود، موجب برداشت‌های متفاوت اعضای دائم شد و در عمل به «اختلاف در اولویت‌بندی تحریم‌ها» در کمیته مربوط منجر شد؛ به‌گونه‌ای که ایالات متحده بر تحریم شبکه‌های تروریستی مرتبط با القاعده تمرکز داشت، در حالی‌که روسیه و چین بر لیست کردن افراد خاصی که منافع استراتژیک آن‌ها را در افغانستان تهدید می‌کردند، اصرار می‌ورزیدند. این تعارض در اجرا به‌گونه‌ای بود که شورا ناچار شد در بند ۴ قطعنامه ۲۶۶۵ (۲۰۲۲) صراحتاً بر «لزوم بررسی فعال اجرای تحریم‌ها» و «در نظر گرفتن تنظیمات لازم» تأکید کند (S/Res/2665). این «تعارض در اجرا» که ریشه در همان رقابت‌های بنیادین داشت، باعث تضعیف شدید اثر بازدارندگی تحریم‌ها و تداوم جریان منابع مالی و تسلیحاتی به طالبان شد. قدرت‌های رقیب با نادیده گرفتن یا دور زدن تحریم‌ها، عملاً قطعنامه‌های شورا را بی‌اثر کردند و کارآمدی عملیاتی آن را به چالش کشیدند. بدین ترتیب، شکاف بین تصمیمات شورا و واقعیت‌های میدانی، مستقیم‌ترین پیامد رقابت‌های ساختاری اعضای دائم بود.

متغیر ۳، ناکامی در دستیابی به نتایج ملموس در تحقق اهداف امنیتی: اهداف کلیدی شورا شامل قطع رابطه طالبان با شبکه‌های تروریستی و کاهش تهدیدات امنیتی بود؛ اما، نتایج معکوس شدند. روابط طالبان و القاعده بر اساس «دوستی، تاریخ مبارزه مشترک، همدلی ایدئولوژیک و ازدواج» نزدیک باقی ماند. تعداد جنگجویان طالبان بین ۵۵/۰۰۰ تا ۸۵/۰۰۰ نفر برآورد شد و این گروه در زمینه جذب نیرو، تأمین مالی و سلاح با «هیچ مشکلی» مواجه نبود. در سند S/2020/415: «روابط بین طالبان، به‌ویژه شبکه حقانی و القاعده نزدیک باقی می‌ماند، بر اساس دوستی، تاریخ مبارزه مشترک، همدلی ایدئولوژیک و ازدواج.» (بند ۳۲). تخمین دول عضو از تعداد جنگجویان طالبان بین ۵۵/۰۰۰ تا ۸۵/۰۰۰ است... واضح است که طالبان در زمینه جذب نیرو، تأمین مالی، سلاح یا مهمات با مشکل مواجه نیستند» (بند ۲۸).

خروجی ملموس اقدامات شورا در عمل و نتیجه عملی سیاست‌های تحریمی، تضعیف طالبان نبود بلکه فراهم شدن شرایطی بود که به تقویت این گروه انجامید که روابط آن با القاعده تداوم یافت و بی‌ثباتی تشدید شد. این امر نه‌تنها شکست در دستیابی به نتایج ملموس، بلکه شکست استراتژیک شورای امنیت را در پرونده افغانستان ثابت می‌کند. مصادیق عینی فوق که مستقیماً از گزارش‌های رسمی سازمان ملل استخراج شده‌اند، به‌وضوح نشان می‌دهند که رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ چگونه از سه مسیر موازی، کارآمدی عملیاتی شورای امنیت را تحلیل برده‌اند:

۱. فلج کردن تصمیم‌گیری از طریق تحمیل مصالحه‌های مقطعی و کوتاه‌مدت (سطح تصمیم‌سازی)
۲. خنثی کردن اجرا با ایجاد فاصله بین متن قطعنامه و واقعیت در میدان (سطح ساختاری)
۳. وارونه کردن نتایج با تقویت گروه‌هایی که شورا رسماً علیه آن‌ها اقدام کرده بود (سطح عملیاتی)

این سه گانه شکست، نشانگر تأثیر رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر کارکرد اصلی نهاد بین‌المللی مسئول حفظ صلح و امنیت است. بر اساس چارچوب کیسینجر، هنگامی که رقابت قدرت‌های بزرگ از حد آستانه می‌گذرد و مدیریت آن ناممکن می‌شود، نهادهای بین‌المللی به کلی کارآمدی خود را از دست می‌دهند. شورای امنیت در این دوره نه تنها در مدیریت بحران افغانستان ناکام ماند، بلکه خود به بخشی از معادله رقابت قدرت‌ها تبدیل شد.

۶-۳- تضعیف امنیت جمعی و مشروعیت نهادهای بین‌المللی

شورای امنیت نتوانست در بحران افغانستان نقش هدایتگر و ناظر بی‌طرف خود را ایفا کند. این شکست نمونه‌ای عینی از «بحران نظم» است که کیسینجر آن را پیش‌بینی کرده بود. این شکست، زمینه‌ساز کاهش اعتماد به نهادهای چندجانبه و گرایش به راهبردهای یک‌جانبه و منطقه‌ای شد. برای نمونه، گزارش دبیر کل ملل متحد در سال ۲۰۲۲ تأکید کرد: فقدان اجماع در شورای امنیت منجر به کاهش محسوس اعتماد دولت‌ها به سازوکارهای جمعی شده است (A/۷۶/۸۶۲، بند ۲۸). همچنین، شکل‌گیری «فرمت مسکو» برای گفت‌وگوهای صلح، نشان‌دهنده جایگزینی دیپلماسی چندجانبه تحت نظارت شورا با ابتکارات منطقه‌ای بود.

۶-۴- تشدید بی‌ثباتی و بحران‌های امنیتی

ناکارآمدی شورا در اجرای تحریم‌ها و مدیریت بحران، به تشدید بی‌ثباتی در افغانستان و سرریزی آن به کشورهای همسایه انجامید. این وضعیت نشان‌دهنده ناتوانی سیستم بین‌الملل در حفظ «موازنه قوا» به‌عنوان شرط لازم برای ثبات است. آمارهای سازمان ملل نشان می‌دهد: ۱) تلفات غیرنظامیان در نیمه اول سال ۲۰۲۱ به ۱۶۵۹ کشته و ۳۵۲۴ زخمی رسید که افزایش ۴۷ درصدی نسبت به سال قبل را نشان می‌دهد (UNAMA, 2021: 1)؛ ۲) بازدهی تولید تریاک در سال ۲۰۲۱ به ۳۸/۵ کیلوگرم در هکتار رسید که افزایش ۳۷ درصدی نسبت به سال قبل را نشان می‌دهد (UNODC, 2022)؛ ۳) سطح زمین‌های زیر کشت خشخاش در سال ۲۰۲۱ به ۱۷۷/۰۰۰ هکتار کاهش یافت اما تولید کلی تریاک به ۶/۸۰۰ تن افزایش پیدا کرد؛ و ۴) دبیر کل تأکید کرد که گروه‌های تروریستی، از جمله داعش خراسان، همچنان تهدیدی برای امنیت افغانستان هستند و افغانستان نباید به پایگاهی برای عملیات تروریستی علیه دیگر کشورها تبدیل شود (UNAMA, 2021).

۶-۵- هزینه‌های منطقه‌ای و پیامدهای امنیتی- انسانی

گزارش‌های تخصصی سازمان ملل، حجم و عمق پیامدهای انسانی و امنیتی ناشی از این ناکارآمدی‌ها را به‌روشنی نشان می‌دهد. بر اساس گزارش یوناما در سپتامبر ۲۰۲۱ (S/۷۵۹/۲۰۲۱)، حملات تروریستی در نیمه اول سال ۲۰۲۱، به‌ویژه توسط گروه‌هایی نظیر داعش خراسان افزایش چشمگیری داشته است. کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل در سال ۲۰۲۱ اعلام کرد که میلیون‌ها شهروند افغانستان همچنان در داخل کشور یا در کشورهای همسایه آواره هستند؛ برای مثال، در سال ۲۰۲۱، بیش از ۵۵۰ هزار نفر به دلیل درگیری‌ها آواره شدند و حدود ۲/۶ میلیون پناهنده افغان در کشورهای همسایه (به‌ویژه ایران و پاکستان) زندگی می‌کنند.

۷- افول همکاری چندجانبه و گرایش به راهبردهای جایگزین

کاهش همکاری دولتی با سازوکارهای نظارتی شورای امنیت نشان‌دهنده افول روند همکاری چندجانبه است. این روند با تحلیل کیسینجر در خصوص جایگزینی نهادهای چندجانبه با اتحادهای منطقه‌ای در شرایط فقدان رهبری مشترک مطابقت دارد. گزارش‌های عمومی و تحلیل‌های پژوهشی نشان می‌دهند که در سال‌های اخیر، همکاری کامل دولت‌ها با کمیته‌های تحریم و برنامه‌های توسعه‌ای چندجانبه به دلیل اختلافات ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ و اولویت‌های ملی کاهش یافته است. داده‌های برنامه توسعه ملل متحد نیز کاهش چشمگیر بودجه برنامه‌های توسعه‌ای چندجانبه در چارچوب افغانستان را نشان

می‌دهند، (برنامه توسعه ملل متحد، ۱۴۰۰: ۱۵). علاوه بر این، گزارش دبیر کل (A/76/862-S/2022/485) هشدار می‌دهد که فقدان اجماع در شورای امنیت به کاهش محسوس اعتماد دولت‌ها به سازوکارهای جمعی منجر شده است (بند ۲۸).

۸- تحلیل ژئوپلیتیکی پیامدها

این بحران امنیتی و انسانی که تا سال ۲۰۲۱ تشدید شده بود، بار سنگینی بر کشورهای همسایه تحمیل کرد. این وضعیت نمونه‌ای از «شکست در ایجاد نظم بین‌المللی پایدار» است که امنیت مرزی را تضعیف نمود و زمینه را برای مداخلات و رقابت‌های منطقه‌ای فراهم ساخت.

جدول ۵. تلفیقی تحلیل سه دوره: سیر نزولی کارآمدی شورای امنیت در افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۲۱)

دوره	قطعه‌نامه‌های شاخص	سطح تصمیم‌سازی	سطح عملیاتی	سطح ساختاری	کارآمدی
۲۰۰۸ - ۲۰۰۱	۱۳۷۳، ۱۳۸۶، ۱۸۲۲	محدود (ابزارسازی فصل هفتم)	ناقص (شکاف در اجرا)	محدود (هژمونی یک‌جانبه)	کاهش تدریجی
۲۰۰۹ - ۲۰۱۵	۱۹۸۸	محدود (سازش رویکردها)	ناقص (رقابت نهادی)	محدود (چندقطبی)	تشدید شکاف‌ها
۲۰۱۶ - ۲۰۲۱	۲۵۹۳	ناکام (بن‌بست کامل)	ناکام (شکست اجرایی)	ناکام (فقدان اجماع)	بن‌بست کامل

منبع: نویسندگان

سیر نزولی کارآمدی شورای امنیت در این سه دوره به‌وضوح الگوی پیش‌بینی شده توسط کیسینجر را نشان می‌دهد: با تشدید رقابت قدرت‌های بزرگ و کاهش توانایی مدیریت این رقابت، کارآمدی نهادهای بین‌المللی به‌طور سامانمند کاهش می‌یابد.

۹- بحث

۹-۱- یافته‌های تأییدکننده

یافته‌های این پژوهش در وجوهی مهم با ادبیات موجود همسو است. مالون (Malone, 2004) و هرد (Hurd, 2019) استدلال کرده‌اند که شورای امنیت بیش از آن‌که نهادی بی‌طرف باشد، بستری برای پیشبرد منافع ملی قدرت‌های بزرگ است. داده‌های این پژوهش این استدلال را در چارچوب پرونده مشخص افغانستان و با شواهد اسنادی تأیید می‌کند. استفاده اعضای دائم از ابزارهای نهادی از تغییرات قدرت بین‌المللی متأثر است؛ الگوی «رقابت نهادی» که در قطعه‌نامه ۱۹۸۸ و کمیته‌های تحریم مشاهده شد، این یافته‌ها را در سطح عملیاتی تأیید می‌کند.

۹-۲- یافته‌های اصلاح‌کننده

این پژوهش ادبیات موجود را در یک نکته مهم اصلاح می‌کند و آن این‌که پژوهش‌های پیشین عمدتاً بر «کلیت سیاسی بودن» شورا تأکید کرده‌اند؛ اما، مکانیسم دقیق تبدیل رقابت ژئوپلیتیک به ناکارآمدی عملیاتی را تبیین نکرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که این تبدیل از طریق یک زنجیره مکانیسمی مشخص رخ می‌دهد:

شکل ۱. زنجیره مکانیسمی تبدیل رقابت ژئوپلیتیک به ناکارآمدی عملیاتی

منبع: نگارندگان

۹-۳- دلالت‌های نظری

مهم‌ترین دلالت نظری این پژوهش آن است که کارآمدی نهادهای امنیت جمعی در نظم چندقطبی کنونی، متغیری وابسته است نه مستقل و تابعی از توانایی قدرت‌های بزرگ در مدیریت رقابت ژئوپلیتیک خود است. این یافته، پیامد مهمی برای طراحی اصلاحات نهادی دارد: اصلاح ساختاری شورا بدون توجه به مدیریت رقابت‌های ژئوپلیتیک، تأثیر محدودی خواهد داشت.

نتیجه‌گیری

تحلیل تأثیر رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر کارآمدی شورای امنیت در مدیریت بحران افغانستان طی سه دوره در سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۲۱ نشان می‌دهد که این رقابت‌ها، کارآمدی شورا را از طریق چهار مکانیسم زنجیره‌ای و در سه سطح به صورت ساختاریافته کاهش داده‌اند. یافته‌های پژوهش به وضوح فرضیه مرکزی کیسینجر را در خصوص وابستگی کارآمدی نهادهای بین‌المللی به مدیریت رقابت قدرت‌های بزرگ را تأیید می‌کنند. این تأثیر در دوره نخست از طریق مکانیسم‌های مشروعیت‌بخشی گزینشی و ابهام‌سازی ساختاریافته، مصداق عینی «مدیریت هژمونیک» در نظریه کیسینجر است. در دوره نخست و دوم، تزریق عمدی ابهام در متون قطعنامه‌ها به عنوان راهبرد مدیریت تعارض، نمونه‌ای از «دیپلماسی سازش» در شرایط رقابت نهادی است. همچنین در دوره دوم، انتقال رقابت از سطح قطعنامه‌های کلان به درون نهادهای تخصصی شورا، تجلی «نهادینه شدن رقابت» در ساختارهای بین‌المللی است. بن‌بست ساختاری دوره سوم به عادی‌سازی ناکارآمدی و تبدیل بن‌بست موقت به وضعیتی پایدار انجامید.

این مکانیسم‌ها در سه سطح کلیدی تصمیم‌سازی، عملیاتی و ساختاری، کارآمدی شورا را تحلیل کردند. یافته‌های پژوهش از وجود چرخه‌ای معیوب حکایت دارند: رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ نه تنها علت ناکارآمدی شورا بود بلکه خود توسط این ناکارآمدی تشدید نیز شد. این پویایی، هشدار جدی برای کل معماری امنیت جمعی است و نشان می‌دهد تا زمانی که نهادهای بین‌المللی عرصه رقابت قدرت‌ها باشند، نمی‌توانند به رسالت اصلی خود عمل نمایند. دلالت نظری پژوهش آن است که در نظم چندقطبی کنونی، کارآمدی نهادهای امنیت جمعی (مانند شورای امنیت) نه یک متغیر مستقل حقوقی، بلکه تابعی مستقیم از توانایی قدرت‌های بزرگ در مدیریت رقابت ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ خود خواهد بود. پژوهش حاضر به ضرورت بازنگری فوری در سازوکارهای چندجانبه اصرار می‌ورزد. نظام بین‌الملل نیازمند نهادهایی است که بتوانند در برابر اثرات مخرب رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ مقاومت کرده و امنیت جمعی را در اولویت قرار دهند. شکست شورای امنیت در افغانستان، نمونه‌ای از بحران نظم مورد هشدار هنری کیسینجر است که مشروعیت نظام چندجانبه را در معرض تهدید قرار می‌دهد. یافته‌های این پژوهش پیامدهای مهمی برای سیاست‌گذاری و پژوهش‌های آینده دارد. از منظر سیاستی، اصلاح ساختار شورای امنیت نیز تقویت مکانیسم‌های چندجانبه‌گرایی محدود (همکاری گروه‌های کوچک‌تر از کشورهای ذینفع و دارای اراده سیاسی) می‌تواند راهکاری برای کاهش اثرات مخرب رقابت‌های ژئوپلیتیک قدرت‌های بزرگ بر امنیت جمعی باشد.

- رنجکش، محمدجواد و پورجواد، الهه. (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی واکنش شورای امنیت سازمان ملل متحد به پدیده تروریسم قبل و بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱. فصلنامه سیاست، ۴۷(۲)، ۳۹۱-۳۶۹.
- طاهری، ابراهیم. (۱۴۰۲). ژئوپلیتیک و جلوه‌های رقابت استراتژیک بین ایران و پاکستان در افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۲۱). فصلنامه سیاست جهانی، ۱۲(۳)، ۱۱۳-۱۳۴.
- عاقلی، مصطفی؛ یوسف‌زی، قاسم و تیشه‌یار، ماندانا. (۱۴۰۳). تأثیر رقابت روسیه و آمریکا بر امنیت افغانستان (از ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۱). فصلنامه غرب آسیا، ۲(۲)، ۱۳۵-۱۶۵.
- موسی‌زاده، رضا و جمشیدی، ارسلان. (۱۳۹۲). تحول در نحوه کاربرد حق وتو در شورای امنیت سازمان ملل متحد، فصلنامه سیاست جهانی، ۱(۲)، ۸۵-۱۴۳.
- موسی‌زاده، رضا و جمشیدی، ارسلان. (۱۳۹۳). شورای امنیت سازمان ملل متحد: وتو و تحول در نحوه کاربرد آن. تهران: نشر میزان.

- Binder, M., & Heupel, M. (2020). Rising powers, UN security council reform, and the failure of rhetorical coercion. *Global Policy*, 11, 93-103.
<https://doi.org/10.1111/1758-5899.12857>
- Cronin, B., & Hurd, I. (2008). *The UN Security Council and the politics of international authority*. Routledge.
- Hurd, I. (2008). *After anarchy: legitimacy and power in the United Nations Security Council*. Princeton University Press.
- Hurd, I. (2019). The UN Security Council and the International Rule of Law. *Chinese Journal of International Politics*, 12(1), 1-22.
- Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. New York, NY: Simon & Schuster. ISBN: ۹۷۸-۰۶۷۱۶۵۹۹۱۲.
- Kissinger, H. A. (1969). Central issues of American foreign policy. In *Foreign relations of the United States, 1969-۱۹۷۶*, Volume I, *Foundations of Foreign Policy, 1969-۱۹۷۲* U.S. Government Printing Office (pp. 21-48).
- Malone, D. M. (2004). *The UN Security Council: From the Cold War to the 21st Century*. Lynne Rienner Publishers.
- United Nations Security Council. (2001). Resolution 1373 (2001) [On international terrorism]. S/RES/1373(2001).
<https://undocs.org/S/RES/1373>
- United Nations Security Council. (2001). Resolution 1386 (2001) [On the situation in Afghanistan]. S/RES/1386(2001).
<https://undocs.org/S/RES/1386>
- United Nations Security Council. (2008). Resolution 1822 (2008) [On the list of individuals and entities associated with Al-Qaida]. S/RES/1822(2008).
<https://undocs.org/S/RES/1822>
- United Nations Security Council. (2011). Resolution 1988 (2011) [On the situation in Afghanistan]. S/RES/1988(2011).
<https://undocs.org/S/RES/1988>
- United Nations Security Council. (2021). Resolution 2593 (2021) [On the situation in Afghanistan]. S/RES/2593(2021).
<https://undocs.org/S/RES/2593>
- United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA). (2021). *Afghanistan's Annual Report on the Protection of Civilians in Armed Conflict*. United Nations.
<https://unama.unmissions.org>

- United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA). (2021, March 23). Need for violence to end in order to stop thousands of Afghan civilians being killed or maimed, UNAMA warns. United Nations.
- United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA). (2021, September 7). Protection of Civilians in Armed Conflict Midyear Update: 1 January to 30 June 2021. United Nations.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2021). UNDP Afghanistan Annual Report 2021. United Nations.
- United Nations General Assembly. (2002). the situation in Afghanistan and its implications for international peace and security (A/57/487–S/2002/1173). United Nations.
<https://digitallibrary.un.org>
- United Nations General Assembly, & United Nations Security Council. (2021, September 7). The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security: Report of the Secretary-General (A/75/1010–S/2021/759). Relief Web.
- United Nations General Assembly, & United Nations Security Council. (2022, June 29). Our Common Agenda: Report of the Secretary-General (A/76/862–S/2022/485). United Nations.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2021). UNHCR position on returns to Afghanistan. Relief Web.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2021). Afghanistan Opium Survey 2020: Cultivation and Production. United Nations.
- United Nations Security Council. (2011, June 17). Security Council 6557th meeting (S/PV.6557). United Nations.
<https://undocs.org/S/PV.6557>
- United Nations Security Council. (2021). Resolution 2596 (2021) on the situation in Afghanistan. United Nations.
<https://digitallibrary.un.org/record/3937482>
- United Nations Security Council. (2021). Twenty-seventh report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities (S/2021/795). United Nations.
- United Nations Security Council. (2021, September 15). Twenty-eighth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2610 concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities. United Nations.
- United Nations Security Council. (2022, December 16). Resolution 2665 (2022) on the situation in Afghanistan and its implications for international peace and security. United Nations.
<https://undocs.org/S/RES/2665>
- United Nations Security Council. (2003, December 30). The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security: Report of the Secretary-General (S/2003/1212). United Nations.
<https://undocs.org/S/2003/1212>
- United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA). (2021). Afghanistan: Midyear update on protection of civilians in armed conflict, 1 January (30 June 2021)
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Afghanistan opium survey 2021 – Cultivation and production.
<https://www.unodc.org>
- Voeten, E. (2003). The political origins of the UN Security Council's ability to legitimize the use of force. International Organization, 57(3), 553-۵۸۷.
<https://doi.org/10.1017/S002081830357301X>

